

ASPECTE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN RESPONSABILITATEA COMPLEMENTARĂ A COMUNITĂȚILOR ȘI A ADMINISTRAȚIILOR LOCALE

NATIONAL SECURITY DIMENSIONS IN THE COMPLEMENTARY RESPONSIBILITY OF COMMUNITIES AND LOCAL ADMINISTRATIONS

ASPECTS DE LA SÉCURITÉ NATIONALE DANS LA RÉSPONSABILITÉ COMPLÉMENTAIRE DES COMMUNAUTÉS ET DES ADMINISTRATIONS LOCALES

Drd. Mariana CÂJU*
Col. (r) prof.univ.dr. Ion ROCEANU**

Securitatea națională este un subiect intens dezbătut în ultima perioadă, în contextul creșterii riscurilor și al amenințărilor externe, dar prea puțin sunt analizate aspectele interne care țin de domeniul securității naționale.

În acest sens, prezentul articol abordează componenta internă, nonmilitară a securității naționale, dedusă mai ales din percepția cetățenilor asupra acestui aspect al vieții lor, ca rezultat al unor chestionare aplicate de către autor, în anii 2014 și 2017. Rezultă din aceste chestionare că aspectele cotidiene care influențează viața fiecărui cetățean și a comunităților au o pondere majoră în modul în care este privită tema securității, în general.

National security is a highly debated topic lately in the context of rising external risks and threats, but domestic issues of national security are scarcely analyzed. In this respect, this article addresses the domestic, non-military component of national security deduced in particular from citizens' perception of this aspect of their lives as a result of questionnaires applied by the author in 2014 and 2017. It follows from these questionnaires that the daily issues influencing the lives of every citizen and community has a major impact on how the security theme is viewed in general.

La sécurité nationale, dans le contexte de la hausse des risques et des menaces externes, est un sujet fort débattu, mais les aspects internes relevant de la sécurité nationale sont peu analysés.

À cet égard, dans le présent article on attaque le thème de la composante interne non-militaire de la sécurité nationale, déduite notamment de la perception que les citoyens ont de cet aspect de leur vie, à la suite des questionnaires appliqués par l'auteur, en 2014 et 2017. Il ressort de ces questionnaires que les aspects quotidiens qui influencent la vie de chaque citoyen et des communautés ont un poids majeur dans la manière dont le thème de la sécurité est abordé en général.

Cuvinte-cheie: dimensiuni ale securității naționale; comunități locale; autorități locale; riscuri și amenințări; domenii de manifestare.

Keywords: dimensions of national security; local communities; local authorities; risks and threats; areas of manifestation.

Mots-clés: dimensions de la sécurité nationale; communautés locales; autorités locales; risques et menaces; zones de manifestation.

*Spitalul Municipal „Dr. Aurel Tulbure”, Făgăraș

e-mail: marianacaju@yahoo.it

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: iroceanu@adlnet.ro

Dimensiunile care coagulează operațional și doctrinar arhitectura securității naționale conțin, în afirmarea lor, atât elemente ale viziunii superioare asupra conceptelor, cât și elemente constitutive ale componentelor și condiționărilor locale ale securității naționale. Pentru că, parafrazând, securitatea națională nu este un concept¹, o filosofie sau o stare care există prin ea însăși, după cum nu este nicio realitate suprastructurată piramidal, pe care o putem identifica doar în partea superioară a piramidei.

Securitatea națională este, practic, o realitate care cuprinde întregul potențial de care dispune națiunea și statul român, spre salvagardarea vitalității istorice a statului, a intereselor sale vitale și, nu în ultimul rând, a condiției sale suverane asupra teritoriului, care, în consens cu spiritul și cu prevederile dreptului internațional, îl definește ca stat.

Potențialul uman – de la individ și comunitate locală la națiune și stat; *potențialul economic* – de la aparent nesemnificativele capacități de producție, cu caracter familial, la capacități cu potențial de producție strategic; *potențialul politic* – de la conștiința și acțiunea politică individuală, coagulată în primele manifestări publice la nivel local, la conștiința și la acțiunea politică asumată partinic și, mai departe, la politica națională; *potențialul militar* – de la capacitatea și disponibilitatea fiecărui cetățean de a intra în responsabilitatea serviciului militar, potrivit prevederilor legii, la forța armată specializată anume în purtarea războiului; *potențialul social* – de la calitatea și mișcarea populației, în mediul local, la calitatea și la mișcarea populației, la nivel național; *potențialul cultural* – de la afirmare, la nivel individual și al comunităților locale, la nivelul social de reprezentativitate națională a culturii de securitate; *potențialul ecologic* – de la nivel local, unde responsabilitatea protejării mediului este decisivă, la nivelul întregii țări, unde este panoramată starea ecologică a întregului teritoriu național; *potențialul psihosocial* – de la reprezentarea socială a securității la nivel local, la reprezentarea socială a securității la nivel național².

Din aceste perspective vom releva dimensiunile securității naționale în responsabilitatea complementară a comunităților și a administrațiilor locale.

Dimensiunea politică

Abordarea tematică a acestei dimensiuni impune analitic, în special, problematica bunei guvernări și a proastei guvernări. Este evident că, atunci când se face o astfel de analiză, se are în vedere, ca obiect de studiu al acesteia, instituția puterii executive a statului, aceasta fiind îndrituită constituțional cu gestionarea și aplicarea guvernării. Dar nu trebuie uitat faptul că, o consecință a modului în care este materializată responsabilitatea guvernamentală, buna guvernare sau proasta guvernare își manifestă efectul atât la nivel național, cât, mai cu seamă, la nivel local, la nivelul fluid al comunităților locale, acestea fiind senzorul ultim al proastei sau al bunei guvernări.

Vizavi de securitatea națională, proasta guvernare, prin consecințele sale în plan local, acolo unde se află resursele potențiale ale stării securității naționale, poate reprezenta un risc potențial, în timp ce buna guvernare, ca deziderat realizat reprezintă un vector de consolidare a securității naționale. Dar atât buna, cât și proasta guvernare sunt, chiar în forme relative, măsurabile. Astfel, buna guvernare are efecte în potențarea climatului moral al comunității, în măsura în care următorilor indicatori³ li se conferă corespondență pozitivă în practica socială și, totodată, în măsura în care autoritățile publice locale își afirmă complementar utilitatea în vectorizarea bunei guvernări, astfel:

- vizibilitatea și responsabilitatea – indicatori cu ajutorul cărora sunt măsurate, apreciate și evaluate drepturile politice, civile și general umane ale membrilor comunității;

- instabilitatea politică – indicator care măsoară posibilitatea declanșării unor manifestări violente, inclusiv prin terorism și prin destabilizarea instituțiilor administrației publice locale, ca efect al acțiunilor care vizează schimbări în guvernare;

- eficiența guvernării – indicator prin care se evaluează nivelul de competență al administrației publice centrale, implicit al administrațiilor publice locale, ca „instrumente teritorial-administrative” de promovare și de implementare a politicilor executive guvernamentale;

- calitatea procesului normativ – indicator care măsoară incidența normativă a politicilor executive, la nivelul comunităților locale, fiind, din această perspectivă, un barometru al percepției, al înțelegerii și al atitudinii comunităților locale față de consensul dintre așteptările locale și calitatea procesului normativ;

• domnia legii – indicator care măsoară nivelul local, dar și cel național al respectării legii, permițând identificarea posibilităților de declanșare a unor acțiuni cu caracter violent, chiar criminal;

• controlul corupției – indicator care măsoară exercițiul public al puterii, în scopuri private, inclusiv mita și corupția, care erodează grav credibilitatea instituției ori a administrațiilor publice locale și, implicit, respectul comunității față de acestea.

Vizualizarea analitică a indicatorilor menționați relevă, concomitent cu obiectivul asumat prin enunț, incidența stărilor pe care le evaluează asupra forului sistemic al securității naționale. Această constatare, cu caracter axiomatic, potențializează gama mijloacelor și instrumentelor pe care le putem utiliza, pentru a stabili valoarea și dimensiunea relației dintre comunitățile locale versus administrațiile publice locale și starea organică a securității naționale.

Se poate observa că acest domeniu al securității este analizat și oarecum înțeles ca atare doar de acea parte a populației cu nivel de educație peste medie și care este interesată de domeniul politic în general. Probabil că teme, precum imigrația masivă, riscul unei noi crize economice, al unor ieșiri din spațiul UE, dar și terorismul pot face, la un moment dat, legătura dintre politic – eșec – insecuritate, la nivel de cetățean, dar, cu siguranță, va induce, cu greu sau deloc, impresia că administrația locală ar avea vreun rol în aceasta.

Dimensiunea militară

Aparent, perspectiva acestei dimensiuni a securității naționale ar putea avea o importanță redusă în ceea ce privește implicarea și responsabilitatea comunităților locale și a administrațiilor publice locale.

Aceasta în condițiile în care, în ultimele două decenii, instituția militară națională s-a transformat dintr-un organism masiv, structurat, organizat, pregătit să fie angajat în confruntări armate de masă, într-unul mărunț, semnificativ redus numeric, ale cărui misiuni diferă fundamental de cele specifice Războiului Rece. Apoi, dacă în ecuația și în filosofia „războiului întregului popor”, comunitățile locale, administrațiile publice locale aveau responsabilități cruciale (să ne amintim teza doctrinară, potrivit căreia fiecare localitate de pe teritoriul României trebuia să devină o adevărată „cetate de luptă, muncă și apărare”), „războiul

pentru apărarea patriei purtându-se exclusiv pe teritoriul național”, în prezent lucrurile s-au schimbat semnificativ, acțiunile militare purtându-se doar în cazuri excepționale pe teritoriul național, securitatea României fiind parte a securității colective nord-atlantice, indivizibilă, acțiunile militare desfășurându-se oriunde securitatea statelor Alianței Nord-Atlantice este, direct sau indirect, amenințată.

Aceasta nu înseamnă că rolul comunităților locale și cel al administrațiilor publice locale în potențarea afirmării dimensiunii militare a securității naționale a decăzut instituțional, ci, mai degrabă, putem afirma, în acest sens, că avem de-a face cu o reconsiderare specifică de roluri.

Din perspectiva noilor roluri, comunităților locale și administrațiilor care le gestionează interesele le revin responsabilități privind adaptarea și modernizarea continuă a infrastructurii, sens în care trebuie să aibă în atenție: reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport în vederea îmbunătățirii calității serviciilor, eficientizarea transportului de călători și de marfă și alinierea acestor activități la standardele sistemului european de transport; dezvoltarea, securizarea și realizarea – pe rute alternative – a unor noi rețele de aprovizionare cu energie, în consens atât cu proiectele strategice ale Uniunii Europene, cât și cu interesele fluide ale României în Regiunea Mării Negre; promovarea largă a noilor tehnologii și a sistemului informatic integrat din domeniul securității, potrivit standardelor europene; adaptarea locală, acolo unde este cazul, a programului național de securitate aeronautică și portuară la noile tipuri de amenințări; modernizarea infrastructurii militare specifice, precum și pregătirea și modernizarea capacităților oferite în cadrul NATO, al Uniunii Europene, precum și al parteneriatelor strategice asumate de către România; identificarea locală a domeniilor de risc la adresa securității naționale și dezvoltarea corespunzătoare a infrastructurii, care să optimizeze la maxim apărarea populației de pericolele unor calamități naturale, dezastre și accidente ecologice; reducerea, acolo unde este cazul, a riscurilor de declanșare a unor incidente sau accidente nucleare și asigurarea securității obiectivelor și instalațiilor nucleare.

Dimensiunea economică

Această dimensiune a securității naționale dezvoltă semnificative aspecte sensibile în entitățile

administrativ-teritoriale locale. „Economicul” este implicat, la rândul său, în toate dimensiunile sub care și prin care se afirmă individul, prin care se afirmă comunitatea locală, care conferă autonomiei locale gradul de independență, de autoritate și de putere în exercitarea responsabilităților cu care este îndrituită și în materializarea obiectivelor pe care le formulează, explicit sau implicit. În acest sens, instituțiile și comunitățile locale au responsabilități specifice, încadrate în structura programelor naționale de dezvoltare economico-socială. Concret, dimensiunii economice astfel asumate îi sunt sau ar trebui să-i fie proprii o economie puternică, performantă, competitivă, dinamică, stabilă în angrenajul mutațiilor macroeconomice, adaptabilă mutațiilor mediului economic internațional, chiar global; consolidarea locală a mecanismelor specifice economiei de piață; dezvoltarea economică, potrivit calității resurselor generale ale potențialului local, astfel încât aceasta să genereze resurse durabile, pentru protecția socială a comunității și pentru reducerea stării de sărăcie a segmentelor de populație afectate de acest flagel; crearea de premise larg convingătoare, pentru instaurarea în comunitate a unui trai decent, cu vocația dezirabilă a bunăstării. Dar, din perspectiva acestei dimensiuni, nu trebuie să ometem faptul că degradarea condițiilor economice de viață ale comunității poate degenera în instalarea tacită a unei sărăcii persistente și de mare amploare, care poate afecta organic starea și condiția securității naționale.

Dimensiunea socială

Analiza, chiar din perspectiva afirmării locale, a acestei dimensiuni a securității naționale nu poate fi excedată condițiilor economice, politice, culturale, ecologice și militare care potentează securitatea națională.

În arealul comunității locale, dimensiunea socială a securității naționale are o semnificație aparte, generată, în principal, de faptul că, la nivelul entităților administrativ-teritoriale locale, „socialul”, în paradigma oricărei așteptări, poate fi mai ușor cuantificat, educat, modelat, gestionat. Aceasta, deoarece analiza dimensiunii sociale a comunităților locale creează imaginea calității acesteia și, implicit, a rolului pe care îl poate juca atât în ecuația de putere a statului, cât și în cea de potențare, de afirmare și de operaționalizare a securității naționale.

Dimensiunea culturală

La modul propriu, dimensiunea culturală a unei comunități este definitorie în ceea ce privește nivelul ei de civilizație, aceasta fiind, în ultimă instanță, cultura în acțiune. Dar, în demersul de față, avem în vedere aspectele culturale ale comunității locale care generează și care coagulează dimensiunea culturală a securității, realitatea care, esențial, comportă două aspecte: pe de o parte, impactul culturii asupra securității (din perspectiva afirmării lor locale) și, pe de altă parte, existența versus inexistența unei culturi de securitate, proprii comunităților locale. Aceasta, deoarece, în impactul local al culturii asupra securității naționale, regăsim identitatea culturală locală, sistemul de valori care conservă capitalul social și cultural al grupurilor sociale, care configurează comunitatea locală și, nu în ultimul rând, sistemele indigene de educație și de cunoaștere.

Mai mult decât atât, nu putem să nu avem în vedere faptul că, la nivelul comunităților locale, amenințările la adresa dimensiunii culturale a securității sunt mult mai aplicate, mult mai virulente și, din nefericire, fapt normal de altfel, mult mai eficiente. Când vorbim, din această perspectivă, despre amenințări, avem, în principal, în vedere: marginalizarea culturală a populației locale, ca urmare a promovării și dezvoltării unor politici neadecvate așteptărilor locale; tendințele de omogenizare excesivă a grupurilor sociale aparținătoare comunităților locale, cu scopul și din rațiuni exclusiv politice; accentuarea generală a fenomenelor de aculturație, cu inevitabile determinări negative asupra dimensiunii culturale locale a securității; implementarea componentei religioase în corpul dimensiunii culturale a securității, aceasta putând să producă clivaje semnificative în comunitatea locală, în ceea ce privește responsabilitatea acesteia în ecuația securității naționale⁴.

Dimensiunea ecologică

Semnificația dimensiunii ecologice, în spectrul activ al securității naționale, sporește consistent, mai cu seamă prin afirmarea ei locală.

Securitatea mediului este esențială pentru oricare dintre dimensiunile care includ securitatea națională, aceasta coagulând dinamica și interconexiunile dintre resursele naturale, structura socială a comunităților locale și motorul economic al stabilității locale și regionale. Pe fond, atenția

comunităților locale, referitor la menținerea în stare operațională a dimensiunii ecologice a securității, este îndreptată în direcția zădărnirii sau contracarării următoarelor amenințări: amenințările provenite din mediul natural, care nu sunt rezultatul acțiunii umane, precum cutremurele, posibilele erupții vulcanice, căderile de meteoriți, inundațiile, tornadele, furtunile de grad maxim, secetele prelungite; amenințările generate de acțiunea umană asupra sistemelor naturale sau a structurilor geosferei, în acest sens poluarea, sub toate formele sale, constituind forma cea mai gravă a amenințărilor de natură ecologică; amenințările generate de acțiunea umană, în contextul în care acestea se conturează ca atare, ulterior producerii lor. În acest caz, exploatarea fără discernământ a resurselor minerale constituie un exemplu.

Toate aceste reprezentări categorice de amenințări includ, la rândul lor, o varietate semnificativă de manifestări, precum: distrugerea ecosistemelor (relevante fiind schimbarea climei, diluarea biodiversității, distrugerea fondului forestier, deșertificarea, afectarea stratului de ozon, poluarea excesivă); reducerea și distribuirea inegală a resurselor naturale; gestionarea necorespunzătoare a catastrofelor naturale, dar și a celor provocate de om; consecințele conflictelor armate, desfășurate în disprețul agresiv al grijii față de mediul natural.

Este important de subliniat faptul că dimensiunea ecologică influențează major toate celelalte componente în care rezidă vitalitatea sistemică a securității, precum: factorul demografic, starea de sănătate a populației, asigurarea hranei și a resurselor de apă, evoluția dezvoltării economice, dezagregarea socială, coagularea potențială a condițiilor de desfășurare a conflictelor sociale. Toate aceste realități sunt extrem de bine percepute la nivelul comunităților locale, ceea ce, implicit, generează responsabilități adecvate structurilor administrațiilor publice centrale.

Dimensiunea psihosocială

Aceasta face referire la modalitatea în care membrii comunității locale, în cazul nostru, își reprezintă problemele de securitate, în funcție de condițiile de viață, atât de natură obiectivă, cât și subiectivă.

Dimensiunea psihosocială, ca reprezentare socială a securității, permite accesul la cunoașterea vulnerabilităților, riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa securității individuale a membrilor comunităților locale și, implicit,

proiectarea, asumarea, implementarea și angajarea de măsuri de contracarare a acestora.

Este important să menționăm că dimensiunile, prin care am pus în evidență responsabilitatea complementară a comunităților și a administrațiilor locale în afirmarea operațională a securității naționale, nu se manifestă în „stare pură”, fiecare dintre acestea fiind în relații de determinare, cu cuantificare relativă, cu fiecare dintre ele.

Concluzii

Din analiza efectuată, reiese foarte clar faptul că orice sistem administrativ din orice țară democratică trebuie să reprezinte interesele și nevoile cetățenilor săi, printr-o organizare și o funcționare eficientă, la toate nivelurile administrative ale autorităților.

Un sistem administrativ trebuie să asigure prosperitatea unei națiuni în toate domeniile, iar obiectivele unui sistem administrativ trebuie să fie particularizate, pentru fiecare autoritate administrativă sau instituție publică.

Ele trebuie să fie specifice, cuantificabile și posibil de realizat, să se bazeze pe o realitate obiectivă, stabilită în urma realizării unor studii, cercetări, analize și prognoze, iar orizontul de timp rezervat acestora să fie clar precizat.

Concluzia analizei este că rolul unui sistem administrativ într-un stat este direct legat de siguranța cetățeanului și de prosperitatea acestuia.

Adaptarea aparatului administrativ trebuie să se facă în strânsă legătură cu percepția cetățeanului asupra securității, iar domeniile în care autoritatea trebuie să intervină să fie acelea ale insecurităților percepute de către cetățean.

Siguranța cetățeanului nu este un concept abstract. Domeniile sale sunt precise, iar gradul în care siguranța cetățeanului este garantată are, cel mai adesea, posibilități de a fi cuantificat. Asumarea siguranței cetățeanului presupune un cadru normativ clar și predictibil, dar, mai ales, asumarea acțiunilor care conduc la diminuarea acelor sentimente de insecuritate, pe care atât cetățeanul, comunitățile le dezvoltă datorită factorilor de confort, cât și de siguranță individuală.

Siguranța cetățeanului este un concept, care nu se raportează doar la categoria de pericole care-l pândesc, în derularea diferitelor dimensiuni ale existenței sale. El se referă, în egală măsură, la predictibilitatea și la analiza unor posibile riscuri și vulnerabilități la adresa infrastructurilor și a serviciilor critice vitale care deservesc societatea, în general, și comunitățile urbane sau rurale, în

special. Este foarte important ca administrația locală și centrală, structurile guvernului și parteneriatul public privat în domeniul securității și managementului infrastructurilor critice să aibă în vedere scăderea factorilor de risc.

Pe plan european, se observă foarte clar tendința statelor de a transfera anumite responsabilități către autoritățile locale, îndeosebi acele responsabilități care privesc cetățeanul și comunitățile, în raport cu siguranța individuală și de grup. Astfel, prin regionalizare, sunt transferate aproape toate deciziile privind educația, sănătatea, siguranța nemijlocită a cetățeanului, dezvoltarea economică locală etc. către organismele locale și regionale. Astfel, statele se asigură că dezvoltarea locală conduce către sentimentul de siguranță, dar și de participare efectivă și de creștere a siguranței, deoarece cetățenii sunt aceia care decid și care acționează.

În România, centralizarea este încă foarte prezentă, atât prin decizie, cât și ca resurse. În aceste condiții, individul nu se identifică imediat cu nevoia locală și nu se comportă ca participant activ la dezvoltarea locală; insecuritatea este efectul tuturor deciziilor, care, venite de undeva de la o instituție, afectează starea de confort imediat. Educația, sănătatea, ecologia etc. nu sunt complet transferate autorităților locale și astfel apare un amestec între decizie, nevoie, resurse și efecte.

Totuși trebuie avute în vedere și aspectele specifice țării noastre și faptul că un mecanism performant de administrare se construiește în timp, iar începutul este deja făcut.

Creșterea percepției securității cetățeanului trebuie făcută prin eficacitate economică și eficacitate administrativă.

Criteriul general al eficacității administrative este valoarea. Cei mai mulți specialiști au tratat sistemul privat și mai puțin sistemul public, deși în orice stat democratic sistemul administrativ este cadrul instituțional național, în care se stabilesc obiectivele de dezvoltare, pentru toate domeniile vieții economice și sociale.

În cadrul sistemelor administrative, se iau decizii administrative, politice, de management public, de politici publice, se derulează întregul proces de reglementare dintr-o țară, se fac evaluări și monitorizări, controale periodice cu privire la procese și la activități.

Dacă instituțiile publice stabilesc obiectivele pentru ramuri, pentru sectoare ale acestora, autoritățile administrative trebuie să fie preocupate constant de: modul în care se realizează obiectivele; mijloacele utilizate; resursele proprii folosite pentru obținerea unui nivel de eficiență economică și administrativ-socială; impactul economic și social, pe termen mediu și lung; eficiența economică și socială.

Toate acestea vor duce la creșterea securității și siguranței cetățeanului.

NOTE:

1 Alexandra Sarcinschi, *Dimensiunile nonmilitare ale securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

2 Malik F. Saleh, "The Three Dimensions of Security", *International Journal of Security*, Vol. 5, Issue 2, 2011.

3 Hyden Goran, Court Julius, *Governance and Development*, World Governance Discussion Paper 1, United Nations University, 2002.

4 Dragoș Dincă, *Servicii publice și dezvoltare locală*, Editura Lumina Lex, București, 2008.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia pentru consolidarea administrației publice 2014 - 2020*, Cancelaria Primului Ministru, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.

*** *Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României, Orizont 2013-2020-2030*, Guvernul României, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă.

Alexandra Sarcinschi, *Elemente noi în studiul securității naționale și internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Alexandra Sarcinschi, *Dimensiunile nonmilitare ale securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Dragoș Dincă, *Servicii publice și dezvoltare locală*, Editura Lumina Lex, București, 2008.

Malik F. Saleh, "The Three Dimensions of Security", *International Journal of Security*, Vol. 5, Issue 2, 2011.

Hyden Goran, Court Julius, *Governance and Development*, World Governance Discussion Paper 1, United Nations University, 2002.

<http://studiidesecuritate.wordpress.com>